

GYŰSTŐ: PINTÉR PÁLNE

GYŰSTÉS IDEJE: 1983.

TART.: ÁLLATNEVEK, ÁLLATRŐLITŐK, ŰZŐ, TERELŐ
ÉS HÍDÓSTÁVAK KAPOLTON

7 lap

FŐLDRAZSI MUTATÓ: KAPOLY

STRAK MUTATÓ: VI.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVEVETVE A NA-72/83 - AS TÉTELE ALÓL.

ÁLLATNEVEK, ÁLLATSZÓLÍTÓK, ÜZŐ, TERELŐ ÉS HIVÓSZAVAK KAPOTYON .

GYŰJTÖTTE ÉS FELDOLGOZTA: özv. PINTÉR PÁLNÉ . TIHANY.

AZ 1983 - ÉVI .

XXXI-dik. ORSZÁGOS NÉPRAJZI GYŰJTŐPÁLYÁZATRA .

ÁLLATNEVEK, ÁLLATSZÓLITÓK / ÜZŐ, TERELŐ, HIVÓSZAVAK / KAPOLYON.

Egyik sógorom, Csibrik Károly 1940-ig Csordapásztor volt kapolyon, tőle kérdeztem állatneveket. Szerencsémre, megtalált üzekedéseket bejegyző füzetet, így az Ő segítségével jegyeztem föl, sok állatnevet. A terelő és hívószavakra még én is jól emlékezek, e téren nemszorulok mások segítségére. Tehetségem szerint igyekszem ezeket megörökíteni.

TEHÉN NEVEK.

Citrom . Narancs . Füge . Zsömle . Cifra . Pirók . Kedves .
Rózsa . Szekfü . Virág . Pipacs . Cukros . Hattyu . Náncsi .
Juci . Mici . Riska . Mancsi . Panni . Vihar . Heles . Pille .
Zsuzsi . Kökény . Epres . Cidrus . Böske . Bimbó . Dajka .
~~XXXX~~ Galamb . Tuba .

ÖKÖR NEVEK .

Vitéz . Csárdás . Villás . Csontos . Tüzér . Rezes . Basa .
Táncos . Betyár . Sörös . Boros . Bokros . Berci . Muki .
Fickó . Sanyi . Samu . Csinos . Bátor . Tuba . Pörge .
Selymes . Büszke . Harcos . Piktör .

LÓ NEVEK.

Kese . Remény . Mackó . Sárga . Bandi . Betyár . Sári .
Lenke . Bársony . Csillag . Pejko . Pandur . Zsivány .
Táncos . Juci . Fakó . Deres . Mancsi . Náncsi . Szultán .
Szellő . Miki . Frici . Almás . Villám .

SZAMÁR NEVEK.

Rezes . Füles . Gazsi . Szikra . Náncsi .

K-EGESKE NEVEK .

Mici . Mancsi . Fáni . Panka . Frici . Döjfös .

KUTYA NEVEK .

Tisza . Száva . SAjó . Rajna . Dráva . Búndi . Bodri ; Ugri .

Szultán . Fürgenc . Ügyes . Néró . Okos . Mitvisz . Szepi .
Hunvagy . Csahos . Milessz . Betyár . Bundás . Hektor .
Pandur . Kormos .

MACSKA NEVEK.

Cirmos . Mirci . Murci . Mirci . Dörmi . Cili . Mici .
Kormos . Ördög . Morcos .

SERTÉS NEVEK.

SISKA . Babos . Miska . Kese . Subri . Kurta . Turcsi .

TYUK NEVEK .

Kati . Kontyos . Bubos . Kopasz . Pettyes . Cifra . Kapcás .

KAKAS NEVEK .

Gyuri . Gyurka . Marci . Pityu . Harcos .

./.

ÁLLATSZÓLÍTÓ, HIVÓ ÉS TERELŐ SZAVAK.

TEHÉN hívása : Becce ne ! Beccikém ne !
BORJU hívás : Boci ne ! Bocikám ne !
KITERELÉS : Haj te ne ! Haj ki te ne !
BETERELÉS : Haj be te ! Heledre te !
Jobbrahajtás : Csáli te ne ! Csáli ide ne !
Balraahajtás : Hajsz ide te ne ! Hajsz te ne !
Visszahajtás : Hü vissza te ! Hü vissza !
Megálitás : Hóha te ne ! Hóha hó !
Igába fogáskor : Nyakad ide te :
Elindittakor : Haj te ne !

./.

Ló hívása : Paci ne , ne ! Pacikám ne !
Beterelés : Haj be te ! Heledre te ! Herre te !
Rudmellé fogáskor: Heledre te ! Fartajj te !
Jobbratereléskor : Csáli hó ! Ide gyere te !
Balratereléskor : Tüled hó ! Tüled ide te !
Indittáskor : Gyi te ne ! Gyia te !
Visszatoláskor : Curikk Te ! Curikk vissza !

Kantár föltevőkor : Fejed ide te !
Zabla betétkor : Szádat te !
Patkoláskor : Lábad te ! Lábad ide te !

./.

A lóhajtáshoz egy keéves régi gyermekkoromi emlék fűz . Az Északi szomszédunk Pusztai Gábor, jómódu parasztcslád volt . Abban az időben lóhuzásos járgányos masinával csépeltek el a gabonájukat . Négy ló húzta körben járva, 2-rudhoz fogva , a járgányos masinát, én pedig a járgánytetején egy sámlin ülve ostorral a kezemben , hangosann kiabálva hajtottam a lovakat. Ezt kiabáltam : - " Ne-te-ló- ne ! Kese.Remény. Mackó. Sárga ne! Ne- ló- ne! Ne-te- ló- ne!" T,1: A lovaknak ez volt a nevük . Fizetségem az volt , ott ettem amíg a masinálás tartott .

./.

A számár terelő és indító szavak , egyformák voltak a lovakéval.

Kecske hívás : Mici ne, ne, ne ! / a neveszerint/;
" kiterelése : Haj-ki - te- ne !
" beterelése : Haj-be- te ! Heledre -te !
Birkák hívása : Bari- ne- ne! Barikám- ne-ne !
" kiterelése : Ne birka-ne ! Hajki- te-ne!
" beterelése : Ne bari ne ! Haj-be-te ! Heledre !
Sertés hívása : Cocám ne ne ! C-c-c-c, ne, ne !
Malac hívása : Picikém ne,ne ! Picicocám ne, ne !
Disznó kiterelés: Hüccs ki ! Hüccs ki te ne ! Hüccs el innend !
" behajtása : Hüccs be te ! Hüccste be ne !
Kutya hívása : Piszi ni ! Gyere ide ne ! Vvagy hosszú fütyülésel.
" terelése : Méssz ki innend ! Nem méssz innend ! Kuss Ki !
Kusti kutya ! Takaroggy innend ! Űhű kutya !
Kuss a heledre !

Macska hívása: Cicicc ne ! Cicuskám ne ! Cicc ne cicc !
" kiterelése : Sicc ki sicc ! Sicc ki te ! cicc el innend !

./.

A kutyákról és macskákról, egy régi leánycsufoló mondás is maradt fenn : Hushagyó után így boszantották a legények a pártában maradt lányokat ! Farsang előtt azt mondja a lány a kutyának: - " Kusti kutya mert áttugorlak !" Akkor még reménykedik hogy Férjhez megy a farsang alatt . Farsang után már a macskának is ezt mondja : - " Sicc macska, mert elesek benned !" Akkor már nem olyan ugráncsi mint farsang előtt .

A kutyanevéről , eszembe jutott egy érdekes kis történet .
Akkor történt amikor elkezdődött a Leventék kiképzése . A mi házunk előtti réten szokták a Leventéket gyakorlatoztatni, egy katonatiszt járt ki Tabról , Ő képezte ki a Leventéket .

Egy vasárnap reggel amint jöttek gyakorlatra, a mi kutyánk nagyon ugatta a katonatisztet. „Milessz” volt a kutyánk neve , nehogy valami kelemetlenség legyen évégett , nagyot kiáltottam a kutyánknak . " Milessz , ide gyere ! " A katonatiszt mérgesen odakiáltott; - Mi lenne ? Gyakorlatozás !

- Ezt én is tudom !- feleltem . - Én a kutyánkat hívtam be,- mondtam .

./.

A SZÁRNYASOK HIVÁSA ÉS BETERELÉSE .

Tyukok hívása : Pipi ne, pi pi pipi ! Pipikém ne, pi pi pi pi !
Pityikém ne, pitye pitye !

• ~~De~~ beterelése : Óba pipi óba óba ! Ergye be pipi, ergye, ergye!

Kiterelése : Hess ki innen, hess el hess ! Hess ki te ne !

Kotló hívása : Híjjad őket anyja, híjjad, híjjad !

Ólba terelése : Ergye be velük anyja, ergye, ergye ! Híjjad
be őket anyja, híjjad, híjjad ! Üjj el velük an-
nya , üjj el, üjj el !

Nagyobb csibék hívása : Csir ide, csire csir! Csirikém ide,
csire -csir !

" beterelése : Csire be, csir-be csir ! Csir be te ! Óba csibe,
óba, óba !

Libák hívása : Bibi ne, bibi, bibi ! Popotykám ne, popoty ,
popoty ! Popoty ne , ~~popoty~~ , popoty ! Bibi-
kém ne, bibi, bibi ! Bibuskám ne, bibi, bibi !

" kiterelése : Vedel innen, ved, ved, ved ! Ved-el, ne ! Ved-ki
te ne ! Ved-e velük anyja, ved-e, ved !

" hazaterelése : Ved haza, ved, ved, ved! Ne lud ne !

" ólba terelése : Ved be, ved ! Ved be te ne !

A kislibákat, "Zsibáknak " mondtuk, ezeket így terelgettük :
Ne zsiba ne ! Zsib el haza te !

A kacsákat " Récének " mondtuk, ezeket így hívogattuk :

- Lili ne, lili, lili ! Lilikém ne, lili, lili !
Liluskán ne, lili , lili !

Kitereléskor : - Ruc el innen , ruc-e, ruc ! Ruc ki innend , ruc,
ruc, ruc ! Ruc-ki te ne !

Hazaterelés :- Ruc haza, ruc,ruc, ruc ! Ruc te haza , ruc,ruc !
Ólbaterelés : - Be-be ruca, be be be ! Ruc be te ne ! Ruc be ruc !
./.

AZ ÁLLATOK ELNEVEZÉSE .

A szervasmarháknak egy éves kora előtt adtak nevet, addig csak " Borgyunak " nevezték . Egy éves kora után már " Űszőnek " nevezték a leendő anya-marhát . Első borgyazáskor " Előhasi - űszőnek " , azután kapta a " Tehén " nevet .

Az apaállatot " Bikának " , borju korában " BIKAborgyunak " mondtuk . A bikaborgyut ha kivágták, vagyis " Kiherélték " , azután "Tinó " majd kétéves kora után, amikor már igába fogták, azután " Ökör" lett a neve . Ez mellett más nevet is kaptak .

Innen maradt fenn egy régi szólásmondás . A nehéz felfogásu embernek mondják :

- " Tanulj tinó, ökör lessz belőled! "

• Az anya lovat " Kancának " nevezik, egyéves koráig " Csikó " a neve, nemre való különbség nélkül .

Az apa lónak " Csődör " a neve , a kivágott csikókból vannak a " Herélt " lovak, ezeket csak igavonásra tartották .

A szamarat kicsi korában " Csacsinak " , anyát : " Kancaszamár " - nak, az apát: " Csődörszamár " - nak nevezték .

A Kecskét : kiskorában "Gidának" , a nőneműt, ellése után "Anyakecskének" neveztük. A himneműt : "Kecskebaknak " , "KOS" - nak is neveztük, de még " Bak-kecskének " Is !

A sertést kicsi korában: "malacnak" , később: " Süldőnek" , a nőneműt lemalacozás után : " Anyakocának " , a himneműt: "Kan" - nak neveztük . De ha malackorában kiherélték : " ÁRTÁNY" lett belőle. Ezekből van a jó hizódiszno .

• Juhokról eddig nem is irtam. Mi csak " Birkának " mondtuk ezeket . A nőneműt, le-ellés után " Anyabirkának " , Kicsinykorában : " Báránynak " , az apaállatot : " Kosnak " neveztük . A kivágott, "kiherélt" birkát : " Ürünek" neveztük .

Ezzel be is fejeztem az állatnevek, állatszólítók , űző és terelő, valamint hívószavak kapolyon, című dolgozatom leírását . A kapolyon lakó sógorom segítségével, aki pásztorember volt .

{ 1912-től, 1937-ig. } ./.
{ Kapolyon laktam } .

Irtta: özv. Pintér Pálné. 71-éves. Nyugd .
Tihany. Visszhang u 1-sz . lakos . 1983 .

T A R T A L O M .

- 1 - Állatnevek, Állatszólítók,üző,terelő és hívószavak kapolygon .
- 2 - Tehén-nevek.
- 3 - Ökör "
- 4 - Ló "
- 5 - Szamár "
- 6 - Kecske "
- 7 - Kutya "
- 8 - Macska "
- 9 - Sertés "
- 10- Tyuk "
- 11- Kakas "
- 12- Állat szólító, hívó és terelőszavak .
- 13- Szárnyasok hívása és beterelése .
- 14- Az állatok elnevezése .

./.

